

Gemeente Gorinchem

Stad in Balans

Omgevingsvisie Gorinchem 2050

november 2023

Voorwoord

We formuleren een visie voor Gorinchem over 30 jaar. Het is ambitieus en spannend tegelijk, omdat we als stad voor een aantal behoorlijk grote veranderingen staan op het gebied van klimaat & energie, mobiliteit, economie en wonen. Dat vraagt om keuzes. Met krachtige maatregelen werken we aan: een gezonde groei van de stad, een betere bereikbaarheid, gezonde inwoners, een stad die is voorbereid op klimaatverandering (klimaat adaptieve stad) en waar diversiteit in de natuur de kans krijgt (natuurinclusieve stad), gelijke kansen voor onze inwoners en de overgang naar een nieuwe economie. Deze visie is gebaseerd op de overtuiging dat deze uitdagingen sterk met elkaar verweven zijn. Alle Gorcumers spelen een rol, we doen het samen.

De eerder opgestelde visie van de stad, GO2032, vormt de routekaart. De geformuleerde ambities uit die routekaart worden met de omgevingsvisie 2050 vertaald naar een aanpak en ruimtelijke invulling van onze stad. We houden zo koers op hoofdlijnen en maken ruimtelijke ingrepen, groot en klein, mogelijk. Die zijn samen van groot belang voor het welzijn van onze inwoners.

Aanleiding – waarom een omgevingsvisie?

De omgevingsvisie is één van de belangrijkste onderdelen van de aankomende Omgevingswet. Deze wet omvat een nieuwe aanpak binnen de Nederlandse ruimtelijke ordening die leidt tot minder en overzichtelijkere regels. Na invoering is er meer ruimte voor lokaal maatwerk, moet besluitvorming sneller en beter plaatsvinden en is er meer samenhang in de benadering van de openbare ruimte of fysieke leefomgeving.

Onderdeel hiervan is dat iedere gemeente een omgevingsvisie moet vaststellen.
In deze omgevingsvisie leggen wij uit wat de kaders en hoofdlijnen zijn om het gewenste Gorinchem van 2050 te bereiken. Dit betekent dus niet dat we al exact weten hoe we bepaalde voorgestelde ideeën tot uitvoering gaan brengen, maar het biedt ons als stad houvast bij nieuwe ontwikkelingen.

Daarbij zullen we onszelf de vraag stellen:

sluit het aan op de door ons opgestelde doelen uit de omgevingsvisie?

Een korte terugblik – 650 jaar bouwen aan Gorinchem

Om naar het Gorinchem van 2050 te kijken, maken we eerst een kleine uitstap naar het verleden. Wat maakt Gorinchem tot de stad die het nu is en straks wil zijn? Gorinchem is een stad met een rijke historie, we zijn onderdeel van de UNESCO werelderfgoedlijst en recent verkozen tot de allermooiste Vestingstad van Nederland. Maar Gorinchem is nog meer dan dat, van een grensstad tussen Holland en Brabant heeft de stad zich ontwikkeld tot een strategische vestingstad aan het water. Het water heeft Gorinchem gevormd tot de stad die het nu is met een sterke (maritieme) maakindustrie (in een maakindustrie worden materialen tot nieuwe producten verwerkt, denk bijvoorbeeld aan scheepsbouw). Het water loopt als levenaders door de stad. Ook heeft Gorinchem zich op andere vlakken ontwikkeld: op cultureel vlak heeft het een sleutelpositie in de regio en het voorzieningenniveau is van regionaal belang. Een sterk midden- en kleinbedrijf (MKB) en een robuuste maakindustrie typeren Gorinchem. Dit alles heeft door de eeuwen heen veel mensen van buitenaf aangetrokken. Daardoor zijn er in Gorinchem, veel meer dan in de omgeving, velerlei religieuze en culturele verschillen. Hierdoor kunnen we spreken van de een complete vestingstad, die uitblinkt in diversiteit en met aandacht voor het individu. Dat koesteren en versterken we.

Gorinchem in het nu, en naar de toekomst

Nog meer dan tijdens de economische crisis van 2008 maakten de coronapandemie en de oorlog in Oekraïne duidelijk hoe kwetsbaar we als mens en samenleving zijn en hoe onvoorspelbaar de toekomst is. Tegelijkertijd is er geen reden om aan te nemen dat structurele trends hierdoor drastisch ombuigen. Onze bevolking wordt ouder, er is meer zorg nodig, onze economie wordt nog altijd kennisintensiever en ondersteunende dienstverlening groeit tegelijk snel. Steden blijven daardoor mensen trekken. Maar de kloof tussen arm en rijk wordt ook steeds groter. En de opgaven ten aanzien van klimaat, biodiversiteit en energie worden groter.

We moeten alert zijn op technologische ontwikkelingen en digitalisering en de effecten daarvan op de economie en de samenleving.

De komende jaren pakken we als stad onze belangrijkste opgaven aan. Hiervoor hebben we, samen met inwoners, betrokken partners, experts en andere belanghebbenden een toekomstbeeld gemaakt.

In hoofdlijnen zien we Gorinchem in 2050 voor ons als:

- Gorinchem is en blijft een **plek om fijn te wonen** voor alle Gorcumers en nieuwe doelgroepen. Nieuwe (woning) bouw ontwikkelingen zorgen voor nieuwe woonmilieus en meer diversiteit in bestaande wijken.
- In Gorinchem **werken ondernemers volop samen**. Gorinchem vormt een centraal punt in een regionaal innovatief ecosysteem van bedrijvigheid met vernieuwende vestigingmilieus waar het prettig werken is en met gebieden waar wonen, werken en ontmoeting samengaan, de mixzones.
- Gorinchem wordt een **groene, natuurinclusieve stad**, die klimaatproof is.
- Gorinchem wordt een **klimaatneutrale stad**, bij voorkeur eerder dan in 2050.
- Gorinchem wordt een **beter bereikbare stad**, met een gezonde balans tussen auto, fiets, OV en andere vervoerswijzen.
- In Gorinchem staat een **gezonde levensstijl voorop**, inwoners worden continu uitgenodigd om gezonde keuzes te maken, door aanbod van voldoende voorzieningen en faciliteiten die voor alle Gorcumers toegankelijk zijn.
- Gorinchem is trots op haar **culturele historische erfgoed**. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt ingezet op het beschermen, versterken en benutten hiervan.

Drie strategische ruimtelijke ambities

We geven invulling aan de opgaven van en voor de stad voor de eerstkomende jaren en de grote opgaven tot 2050 met drie, nauw samenhangende, strategische ruimtelijke ambities. Deze ambities volgen uit het Gorkums DNA en erfgoed en geven richting aan de ruimtelijke ontwikkeling van Gorinchem als onderdeel van de regio. We gaan hierbij uit van een gezonde en uitvoerige samenwerking tussen overheid, onderwijs, bedrijfsleven én inwoners. Samen maken we de stad.

Ambitie 1: Gezonde groei

Gorinchem kiest door gericht te groeien voor een **compacte en duurzame manier van ontwikkelen**, met het accent binnen de huidige stadsgrenzen. Transformatie van oude bedrijventerreinen en vernieuwing van de naoorlogse wijken zetten we in voor het versterken van het sociale netwerk, verduurzaming van de hele stad en bescherming van ons erfgoed. Een mix van wonen, werken en voorzieningen is het uitgangspunt.

Groei is geen doel op zich, maar een kans om ontbrekende schakels op het gebied van wonen, werk en voorzieningen aan de stad toe te voegen. Dat betekent dat er nieuwe vormen van stedelijkheid (bijvoorbeeld: gemixte woon-werkgebieden, hogere dichtheden, gezonde openbare ruimte, deelmobiliteit) aan de stad worden toegevoegd, met name langs de Vleugels. Nieuwe ruimte voor werklocaties maakt de weg vrij voor een meer circulaire en duurzame invulling van de economie.

Deze groei zetten we in om de (sociale) kwaliteit van de stad te versterken. Door bijvoorbeeld ontmoetingsplekken te creëren. Ook benutten we onze groei om onze duurzaamheids-doelstellingen te verwezenlijken.

Ambitie 2: Gezonde inwoners

Gericht groeien als stad, binnen de huidige stadsgrenzen vraagt om slim ruimtegebruik. Dit noemen we verdichting. Met **gezond bewegen, zonder excuses** geeft Gorinchem ruim baan aan lopen, fietsen en openbaar vervoer. In 2050 is Gorinchem een wandel- en fietsstad. De openbare ruimte biedt een plek voor ontmoeting, beweging en verbinding tussen inwoners en gebieden.

Gebruik van langzaam verkeer wordt gefaciliteerd en gestimuleerd. De overgang naar andere vormen van vervoer vindt geleidelijk, maar zeker plaats. De voorwaarden hiervoor worden geschapen, door deelmobiliteit mogelijk te maken, door (ov-overstappunten op te zetten en een andere omgang met distributie in de stad. Met een mix aan middelen zijn we beter bereikbaar vanuit de regio en zetten we onze toplocaties aan snelwegen optimaal in.

Ambitie 3: Groene stad

Minder auto's in de stad biedt ruimte voor **vergroenen**. Zo zorgen we in alle wijken voor een betere kwaliteit van leven. Meer groen en innovatieve oplossingen toepassen helpen om onze stad natuurinclusief, klimaatbestendig en leefbaar te houden voor mens, dier en plant.

De verdichting van de stad wordt gecombineerd met vergroening van de stad. We kiezen waar mogelijk voor vergroening in plaats van verstening en omarmen initiatieven vanuit de samenleving om nog meer te vergroenen. Met groene aders in de stad verbinden we ons sterker met het landschap om ons heen en de overgang van stedelijk gebied naar landelijk gebied gaat geleidelijk en loopt in elkaar over. Ook erfgoed is onderdeel van de groene stad. Verder houden we ons bij nieuwbouw aan de klimaateisen en hebben aandacht voor de lange termijn.

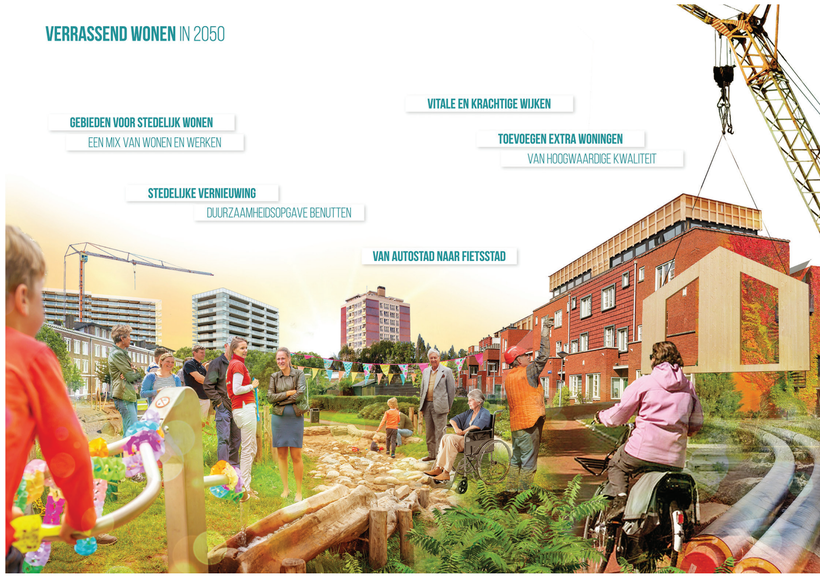
De basisstructuur

Onze ambities, opgaven en strategische keuzes zijn uitgewerkt in een ruimtelijke en programmatische basisstructuur. We geven daarmee de hoofdlijnen van de invulling van de ruimte aan door richting 2050 te ontwikkelen in de volgende thema's: **wonen, werken, water en regio**.

Wonen

Er is en wordt ruimte geboden om de woonopgave in Gorinchem, in samenwerking met de regio, op te lossen. Gorinchem is aantrekkelijk voor nieuwe bewoners. Bestaande bewoners behouden een fijne plek om te kunnen wonen, werken en recreëren: een open woonstad met een woning voor iedereen. We voegen nieuwe stedelijke woonmilieus toe, om zo mee te gaan met ontwikkelingen in duurzaam-heid, kwaliteit en woonwensen. In combinatie met het divers werkaanbod en educatie, binden we hier meer nieuwe doelgroepen, zoals starters en studenten, aan ons. Doelgroepen die nu nog onvoldoende vertegenwoordigd zijn in de bevolkingsopbouw.

We creëren samen een leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag, waar mensen elkaar in de openbareruimte ontmoeten en waar ruimte is om te werken en ontspannen. Veilig, leefbaar en zorgzaam. Veranderingen in de leefomgeving koppelen we slim aan ingrepen op het vlak van duurzaamheid. De gewenste ontwikkeling van het wonen in Gorinchem werken we verder uit in uitvoeringsplannen op gebiedsniveau.

Werken

Diverse en kwalitatieve werkgelegenheid in verschillende sectoren is een fundament voor de hele stad en regio. Om dat de komende decennia te behouden, zal er anders gekeken moeten worden naar de toekomst van werk en economie. Gorinchem houdt en koestert wat goed is, maar biedt ruimte en stimuleert de transformatie naar innovatievere en duurzamere manieren van werken. We springen in op de verandervragen die het bedrijfsleven en de maatschappij ons stellen: de maakindustrie van morgen krijgt hier een plek.

De energietransitie is daarin vooral een kans en geen last. Nieuwe werkmilieus, als onderdeel van een mix aan functies, bieden de stad de mogelijkheid om een kwaliteitssprong te maken met toekomstbestendige woon-werkgebieden en zo meer diversiteit in aanbod te creëren. Dat helpt bedrijven om zich door te ontwikkelen en het spreekt bovendien nieuwe bewoners aan. Focus op de werkstad verstevigt de regionale positie van Gorinchem.

INNOVATIEF WERKEN IN 2050

GEZOND AAN HET WATER IN 2050

Water

Als stad zijn we al eeuwenlang verbonden met het water, maar telkens verandert de functie die het water voor de stad heeft. Het heeft op verschillende manieren (maritieme sector, vervoer over water) economische voorspoed gebracht, gediend als verdediging, maar heeft ons ook historisch in benarde posities gebracht. In tijden van klimaatcrises vormt het water ook weer een bedreiging. Het is nu de tijd om de kwaliteiten van het water optimaal te benutten en in te zetten bij de ontwikkeling van de mix van wonen, werken en klimaatadaptatie. We werken actief aan het realiseren van een groenblauw raamwerk. Groen en water worden zo toegepast dat het de buurten meer verbindt en zorgt voor een zachtere overgang tussen stad en het buitengebied.

Regio

Een belangrijk doel voor de komende jaren is dat Gorinchem nog meer een verbindende en een verbonden stad is. De voorzieningen in de stad bestaan niet zonder de regio en vice versa. Dat betekent dat die goed en aantrekkelijk moeten zijn, maar ook dat ze goed bereikbaar zijn. We spreken nieuwe bezoekers en bewoners aan, die we binden aan de stad. Dat helpt mee om behoud en groei van voorzieningen mogelijk te maken.

Verbinden moet op verschillende schaalniveaus plaatsvinden: met de buurgemeenten als onderdeel van het verzorgingsgebied, maar ook met de Randstad en met Brabant. We zoeken intensief de samenwerking op met regionaal gerichte samenwerkingsverbanden. Met het traject voor de Regionale Energie Strategie (RES), de RegioDeal, de RAS en nu voor de omgevingsvisie ligt er ook een kans om als gemeente een verbindende rol te spelen tussen partners in de stad en naar de hogere overheden, vanuit de verantwoordelijkheid die we daar als stad in voelen.

Gorinchem is straks een centrale en strategische plek voor mensen om te gaan wonen, werken, studeren en recreëren. In de omgeving staat Gorinchem bekend om haar innovatieve maakindustrie, de natuurlijke omgeving en het fijne leefmilieu. Gorinchem is een plek geworden om te ontmoeten en verblijven.

De bestaande stad

De omgevingsvisie is een document waarbij de uitgangspunten en de vier thema's centraal concreet worden uitgewerkt voor de gehele stad.

De drie ruimtelijke ambities: gezonde groei, gezonde stad en groene stad zullen ook doorklinken in de ambities voor onze bestaande wijken en gebieden. Een aantal thema's zoals verduurzaming, de gezonde leefomgeving, en ontmoetingsplekken zien we in alle wijken terug.

Voor bestaande wijken geldt dat deze elk hun eigen karakter hebben en daarmee specifieke aandachtspunten en opgaven. We bouwen aan vitale en krachtige wijken, waarbij we inzetten op meer differentiatie in de wijken en een veilige, leefbare en toekomstbestendige leefomgeving die uitnodigend is voor bewegen en ontmoeten. Hierbij hebben we aandacht voor gemêleerde wijken, met een diversiteit in leeftijdsopbouw en sociale draagkracht.

Naast de ambities en thema's die voor de gehele stad gelden, zetten we met ontwikkelingen in de bestaande wijken in op een betere verdeling tussen het oostelijk en westelijk deel van de stad en meer differentiatie in de wijken. Door met de fysiek ruimtelijke ontwikkelingen de combinatie te maken met de sociaal- en maatschappelijke opgaven én inzet vanuit het sociaal domein, willen we het verschil maken voor alle inwoners in Gorinchem. We bouwen hiermee samen aan vitale en krachtige wijken met een eigen identiteit.

Daarnaast is er een aantal locaties waar naar verhouding de grootste veranderingen te verwachten zijn voor de inrichting van de leefomgeving, deze noemen we de transformatielocaties; hier worden bijvoorbeeld nieuwe functies toegevoegd en wordt toegewerkt naar een andere samenstelling van wonen, werken en verblijven.

Het betreft de volgende transformatielocaties:

- Linge Oevers:
  nieuwe woon-werkgebieden met voldoende ruimte voor gezond bewegen;
- Schelluinsestraat en stationsgebied:
  verregaande mix tussen verschillende (complementaire) functies en inzet op optimale bereikbaarheid per fiets en OV;
- Gorinchem Noord:
  inzet op verregaandekruisbestuiving tussen leren en werken met ruimte voor vergroening en verbinding naar het omliggende landschap;
- Binnenstad:
  inzet op een veelzijdige functiemix van winkels, horeca, cultuur, (water)recreatie en wonen. Meer ruimte voor vergroening, voor de voetganger en de fiets én beter benutten van historische kwaliteiten en erfgoed.

  Elke transformatielocatie bevat een eigen mix van de geformuleerde uitgangspunten en vier verschillende thema's (de verhouding tussen elementen wonen, werken, water en regio is bijvoorbeeld anders aan de Schelluinsestraat dan in Gorinchem-Noord of langs de Linge Oevers).

	Bestaande wijken	Linge Oevers	Schelluinsestraat en Stationsomgeving	Gorinchem- Noord	Binnenstad
Wonen	◆ Vitale en krachtige wijken ◆ Diversiteit in de wijken ◆ Duurzaamheids-opgaven ◆ Ruimte voor ontmoeten ◆ Utilitair fietsroutenetwerk	◆ Wonen en werken in harmonie ◆ Ruimte voor ontmoeten en bewegen in het groen ◆ Maximale bereikbaarheid per fiets, ov en slimme mobiliteit	◆ Hogere dichtheden. ◆ Mix tussen wonen en werken. ◆ Ruimte voor ontmoeting en bewegen in het groen ◆ Maximale bereikbaarheid per fiets, ov en slimme mobiliteit	◆ Bereikbaarheid van- en naar de woon-gebieden waarborgen middels goede fiets en OV verbindingen	◆ Compacte maar complete binnenstad ◆ Ruimte voor ontmoeting en bewegen in het groen ◆ Meer inzetten op vergroening en langzaam verkeer (fiets en voetganger) ◆ Auto is niet meer vanzelfsprekend
Werken	◆ Nadruk op kleinschalige bedrijvigheid aan huis (zonder verkeers-aantrekkende werking) ◆ Behouden sterk economische profiel van de bestaande bedrijventerreinen ◆ Inzetten op toekomstbestendige werk-locaties die meegaan/meegroeien met de tijd en inspelen op trends en ontwikkelingen zoals innovaties en verduurzaming ◆ Mogelijkheden faciliteren die de maritieme maakindustrie versterken	◆ Gericht op kleine ondernemers, het MKB, en licht arbeidsintensieve ondernemingen. Kleinschalige bedrijvigheid in een mix met bedrijfsruimte en wonen	◆ Stationsgebied met name gericht op een mix van kantoren, wonen en voorzieningen op de route naar andere gebieden toe. ◆ Schelluinsestraat met name gericht op wonen, deels gemixt werken (innovatieve maakindustrie), en ruimte voor ontmoeting	◆ Mix tussen bedrijven en onderwijs ◆ Ruimte voor arbeidsintensiever en mono-functionele bedrijvigheid	◆ Bestendigen bestaande MKB, kleinschalige bedrijvigheid mogelijk (maken). ◆ Compacter maken van het winkelgebied
Water	◆ Klimaatadaptatieve en natuurinclusieve wijken	◆ De Linge als centrale ader door het gebied ◆ Natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen ◆ Aandacht voor erfgoed	◆ Water verbindt het gebied met de binnenstad en andere delen van de stad. Het water wordt een kwaliteit ◆ Verstening maakt plaats voor vergroening ◆ Natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen	◆ Ruimte voor duurzame energieopwekking en klimaatadaptie ◆ Verbinding met buitengebieden. Prettig verblijven in groene omgeving	◆ Water als kwaliteit voor de binnenstad ◆ Inzetten op betere bereikbaarheid en toegankelijkheid over het water ◆ Herontwikkelingen zijn natuurinclusief ◆ Aandacht voor erfgoed
Regio	◆ Betere verbinding tussen woonwijken (oost-west verbinding) ◆ Toegankelijke voorzieningen	◆ Aantrekkelijk voor nieuwe bewoners en werknemers uit de regio	◆ Aantrekkelijk voor nieuwe bewoners en werknemers uit de regio ◆ Optimale verbondenheid van de stad met de Randstad, Noord-Brabant en omliggende gemeenten via de OV-cityhub aan de A27	◆ Behoud en versterking van bestaande maakindustrie ◆ Ruimte voor aanvullende bedrijvigheid	◆ Benutten van de UNESCO status van de vestiging, het cultuuraanbod, voorzieningen en aantrekkingskracht van de detailhandel en horeca in de binnenstad

Horizon 2050

Met kracht en in samenwerking met onze inwoners en bedrijven gaan we een grote uitdaging aan. Samen zorgen we voor een gezonde groei, maken we de stad groen en staat gezondheid hoog in het vaandel. We houden de ontwikkelingen in de maatschappij nauwlettend in de gaten en zullen soms moeten bijsturen. Met deze visie zetten we de eerste stappen naar een Gorinchem dat klaar is voor de toekomst. Een robuuste, aantrekkelijke en groene plek om te wonen, werken en recreëren. Een plek die kan bouwen op haar bewoners, waar kwaliteit door diversiteit centraal staat en waar zowel huidige als toekomstige Gorcumers een plek vinden. Samen maken we de stad!

Gemeente Gorinchem